

მისტერ ოლივერ უორდროუპი
და ინგლისის კავშირი საქართველოსთან

მეფე ერეკლეს მიმართვა ინგლისის მთავრობას-
თან 1780 წ.

ზ. ჭიჭინაძისა

თბილისი, სტამბა „სორაპანი“, მად. კ. № 1.

1920

37920

I

ინგლისელებს ქართველები ჩვეულისა დროიდან
 იცნობდენ, ხოლო სიშორის გამო მისვლა - მო-
 სვლა კი არ ჰქონდათ, **VXII** საუკუნიდან, რაკი
 ინგლისმა ინდოეთი დაიმორჩილა და აქედან ამით
 ხშირათ იწყეს სპარსეთში შემოსვლა, მის შემდეგ
 კი ქართველებმა უფრო უკეთ გაიცნეს ინგლისის
 ერი და მათი მთავრობაც. ისტორიით ვიცთ,
 რომ მეფე ერეკლეს ინგლისის მთავრობასთან 18
 წლის განმავლობაში ჰქონდა მიწერ-მოწერ, კაცების
 გაგზავნა გამოგზავნა და ლაპარაკი საქართველოს
 მთავრობის შესახებ, მეფე ერეკლეს მოლაპარა-
 კებასა და კაცების გაგზავნა გამოგზავნაში, დიდს
 მონაწილეობას იღებდენ იმ დროის სპარსეთში მყოფი
 ინგლისელთა დესპანები, ანუ კონსულები. მეფე
 ერეკლეს წერილები საქართველოდან მათ მისდი-
 ოდათ და შერე სპარსეთიდან ესენი გზავნიდენ ამ
 წერილებს ინგლისში.

მოხდა ისიც რომ ეს მოლაპარაკება მალე შე-
 იტყვეს ინდოეთის ქალაქ მადრასესა და კალკუტაში
 მცხოვრებ სომეხებმა და მათ შორის, სომეხთა მდი-
 დარმა, მილიონერმა იაკობ შხრიმიანიმაც, მდი-
 დარმა ინგლიზის კრებმა და ინდოელ ბევრის მო-
 ნების მყოლებელმა, იაკობ შახრომიანი სიხარულით
 აღივსო, ეს პირი ამით გაცოცხლდა და მეფე ერე-

ჰლეს მალე წერილი, მოციქულები და ძვირფასი ნივთების ძღვენიც გამოუგზავნა და თან მისი დავალებაც, რომ მეფე ერეკლეს ეკისრა ს ქართველთათან ერთად სონხეთის შესახები ზრუნვა და ინგლისის მთავრობასთან დაწყობილ თათბირში სომხეთის კითხვების ჩარევაც.

მეფე ერეკლეს, როგორც გმირს მეფეს და სომხეთის მფარველს, ესეთი მომართვა და დავალება დიდათ ესიაზოვნა, მალე პასუხი ჩისცა იაკობ შახრიმიანს და აქ უკვი გაიმართა ამათში კარგი კავშირი და წერილების წერა და მოციქულების გზავნა. მოხდა ისიც, რომ თავ მომწონე მდიდარმა სოფებმა მეფე ერეკლეს ისიც აცნობა, რომ ინგლისის მთავრობის წინაშე თათბირსა და იხოვნების გადაცემაში მეც დაგეხმარებით და ჩონაწილეობას მივიღებო.

ამ ამბის გაგებაც მეფე ერეკლეს დიდათ ესიაზოვნა და აქამდის თუ ამ საქმეში მეფე ერეკლეს ჰქომაგობდენ სპარსეთში მცხოვრებ ინგლისელთა კონსულები, ახლა ამ საქმეს ინდოელი მდიდარი მილიონერი იაკობ შახრიმიანიც გამოუჩნდა, რომ მელმაც ერეკლე მეფეს ისიც კი მოსწერა, რომ ამ საქმისთვის მე დავსდებ მთელს ჩემს შეძლებას და თუ საჭირო იქნება სიცოცხლესაც კიო.

მეფე ერეკლე ამ გარემოებამ ისე აღაფრთოვანა და ისე გაახარა, რომ მან ისურვა შახრიმიანის დიდი პატივისცემა და ღირსებული დაპირების სამასამაგიერო ღირსეული დაჯილდოვებით გადაქდა.

მეფე ერეკლემ ისურვა შახრიმიანის საქართველოში მოწვევა და აქედან მოქმედება, ამიტომ მეფე ერეკლემ შახრიმიანს უპირველესათ ყოვლისა მიუბოძა თავადიშ ილოობის ღირსება და ამასთანავე, როგორც თავადიშვილს საკუთრებათ მთელი ბორჩალოს და ლორის მაზრის ადგილები, სოფლები და ხალხიც უმებათ.

ამ მამულების და თავადიშვილობის ბოძების სიგელ-გუჯრები მეფე ერეკლემ მალე გაუგზავნა იაკობ შახრიმიანს და ყოველივე დაწვრილებით აცნობა თავის მოწყალების და ამოდენა მამულების და უმების ბოძების. ამ მოწყალებამ და ამბების შეტყობამ იაკობ შახრიმიანი დიდათ გაახარა. ამანაც მალე მოსცა მეფე ერეკლეს სააგიერო მადლობის პასუხი, თან გამოატანა ძვირფასი ძღვენი და ისიც კი აცნობა მეფეს, რომ მე ჩემის შეძლებით დაათიათას ინდოელ მონებით საქართველოში გადმოვსახლდებიო.

საქართველოში დავხსნი ისეთ სავაჭროებს, გავხსნი ისეთ ქარხნებს და დავათესინებ ისეთ მოსავალთა წამყნს, რაც საქართველოში არ იციან ჯერ და ეს კი მათთვის საჭიროებას შეადგენს საცხოვრებლათაო, სხვათა შორის ზოგი რამ საქმეთა ცნობებიც კი ეუწყა მეფეს ჩამოთვლით

მაგალითებრ შაქრის ქარხნის გახსნა, ამისათვის შაქრის ლერწმის დათესვა და მოყვანა.

ასევე აბრეშუმის მოყვანის გამრავლება და

მოშენება და აბრეშუმის ვაჭრობის მოწყობა-მოწესრიგება და სპარსეთ, ინდოეთს და ინგლისშიაცამითი ვაჭრობის დაწყება და ვაჭრობის გავრცელება საქართველოს და ამ ერთა შორის.

ეს ინდოელი სომეხი მალე ჩაება მეფე ერეკლესა და ინგლისის მთავრობის შორის დაწყებულს თათბირში და ამით მან ამ საქმის თათბირი და მოლაპარაკება უფრო განაცხოველა. საქმე მოეწყო და მოწესრიგდა ისე, რომ საქართველოს ინგლისთან დაკავშირების პირობაც დაიწერა რასაკვირველია ინგლისურ ენაზედ, ეს პირობის წერილი სომეხმა შახრიმიანცმა სომხურ ენაზედაც ათარგმნინა და შერე იგი ინგლისურს და სომხურს ენაზედ, ინდოეთის ქალაქ მადრისეში ცალკე წიგნადაც გამოსცა თავის ხარჯით.

მალე მოხდა ისიც, რომ ამ წიგნის ერთი ცალი გამოუგზავნეს მეფე ერეკლეს, ერთი ცალიც იმ დროის სომეხთ კათალიკოს ლუკას და ერთი ცალიც რუსეთის იმპერატრიცა ეკატერინე მეორეს. წიგნთან ერთად ეკატერინეს მისწერეს ასეთი დავალება, თქვენ გიგზავნით ამ წიგნს, რათა თქვენ, როგორც საქართველოს მოსაზღვრე საქრისტიანოს ხელმწიფემ ეს გარემოება გაიცნათ და საქმის აღორძინებაში თქვენც მიიღოთ მონაწილეობა, რათა თქვენის დახმარებით კავკასიის თემზედ აღორძინდეს და გაძლიერდეს ერთი საქრისტიანო სახელმწიფო, რომელიც მთარველობას გაუწევს კავკასიის თემზედ

მცხოვრებთ ყველა ქრისტიანებს და რომლის წარმომდგენ და მეფეთაც იქნება დანიშნული საქართველოს მეფე ერეკლეო.

ამ გარემოებამ ეკატერინეზედ როგორი გავლენა იქონია, ამისი ჩვენ არაფერი ვიცით ის კი ცნობილია, რომ ამის შემდეგ, რუსეთის მონარქიის წყალობით საქართველოს სამეფო გარეშე და შინაური საქმეები უფრო აირია და ბოლოს ამ აღრევას ის დაედო სარჩულათ, რომ საქართველო რუსეთის მთარველობის ქვეშ შევიდა 1783 წ. და ამისთვის ამ ორ სახელმწიფოს შორის პირობა, ანუ ტრაქტატიც დაიწერა. ვგონებთ რუსებთან დაკავშირების დაჩქარება სულ ამ გარემოებამ გამოიწვია. ეს ასე უნდა იყოს უსათუოდ.

ახლა ჩვენ ვიტყვიტ ცნობებს ამ წიგნის ბიბლიოგრაფიის შესახებ რამდენსამე სიტყვას და იმასაც მოვიხსენებთ, თუ საქართველოს და ინგლისთ შორის რა პირობები იყო ჩამოთვლილი. ამას მით უფრო ვსაჭიროებთ, რადგანაც დღეს ეს წიგნი ერთობ იშვიათი საშოვნელია, მთელს დედამიწის ზურგზედ მხოლოდ ერთად ერთი წიგნია დაცული, ისიც მეფე ერეკლეს ნაქონი, სხვა წიგნებს კი არა დასტეხია თავზედ.

ამ წიგნის დაბეჭდვის შემდეგ ყველა ეს დაბეჭდილი წიგნები იაკოფ შახრიმიანს ერთაღაგას ჰქონია დაწყობილი და შენახული, მაგრამ იქ მას უცაბედათ ცეცხლი ვასჩენია და წიგნები სულ ისე და

მწვარა, რომ ერთი ცალიც აღარ გადარჩენილა. სულ მოსპობილა, როგორ მოხდა ეს, ვინმემ განძრახ მტრობით დასწო, თუ ან სხვა გვარ გაუჩნდა ცეცხლი, ამისი ვერავინ რა შეიტყო. გადარჩამხოლოდ ის წიგნები, რომლებიც თითო ცალიც ერეკლე მეფეს, სომეხთა ლუკა კათალიკოზს და რუსეთის ეკატერინე იმპერატრიცას გამოუგზავნეს.

ამ სამის წიგნიდამ, ბევრის ძებნის შემდეგ, ტფილისში აღმოჩნდა მეფე ერეკლეს ნაქონი წიგნი, სომეხთა კათალიკოზის ლუკას ნაქონი წიგნი, რომელიც ბევრი ეძება სომეხთა ისტორიკოსმა და არქეოლოგმა ალექსანდრე ერიკოვმა, მაგრამ ვერსად იპოვნა, ასევე არ აღმოჩნდა ეკატერინე იმპერატრიცას ნაქონი წიგნი არსად, თუმცა ესეც ბევრი ეძებეს. მეფე ერეკლეს ნაქონი, წიგნი აქვდა ამავე ისტორიკოს არქეოლოგს ალექსანდრე ერიკოვს, რომელიც დიდის სიფრთხილით და მოწიწებით ინახავდა ამას, როგორც ერთად ერთს იშვიათს ეგზემპლიარს.

ეს წიგნი ისტორიკოსთან ვნახეთ ჩვენა და ისტორიკოს არქეოლოგის დახმარებით ისიც გავიცანით, თუ ამ წიგნში რამ პირობები იყო მოთვლილი, რომელ პირობებიც ედებოდა საგნათ საქართველოს დაკავშირებას ინგლისის სამეფოსთან: ამიტომ მოგვყავს ეს პირობებიც თავის ცნობებით.

ინგლისის მთავრობა ყურადღებას აპყრობს საქართველოს და სომხეთის ერის და ქვეყნების მდგომარეობას, როგორც ქრისტიან ხალხების.

ინგლისის მთავრობა საქართველოს საქრისტიანო მე-ეთ სცნობს ერეკლე მეფეს და ამავე მეფეს იგი აძლიერებს და უწევს ყოველნაირ დახმარებას და მფარველობას.

ამ დახმარების სანაცვლოთ, მეფე ერეკლეს ვალდებულება, რომ მან დახმარება და მფარველობა უნდა გაუწიოს იმ ქრისტიანებს, და მათ შორის სომხებსაც, რომელნიც კავკასიის თემზედ სცხოვრებენ, განსაკუთრებით სომხებს უნდა მისცეს დიდი დახმარება და მფარველობა, ეცადოს ინგლისის დახმარებით, რომ სომხეთში ამ ერის საეფოც აღადგინოს და სომხეთის მეფეთაც თვით ეს ერეკლე მეფე გამაცხადდეს და ამით შეერთდეს და გაძლიერდეს ამ ორის საქრისტიანო ერისაგან ერეკლე მეფის საქართველოს სამეფო.

ამიტომ ინგლისის მთავრობა საქართველოში გზავნის თავის ნასწავლ საშხედრო კაცებს, ესენი საქართველოში, ქართველ ჯარს აწყობენ ევროპიულათ, სწუროვნაინ ინგლისურათ, ადგენენ სამხედრო წესებს, ჯარისაგან სამსახურის გადახდას.

ჯარისთვის აკეთებენ საცხოვრებელ სახლებს, აწყობენ ტანთსაცმელის და ჯამასმის მოპოვების წესებს და ნამეტურს სანოვაგის.

საქართველოს ქალაქებში არსდება ევროპელთა წესები, ფართოვდება ვაჭრობა და აღებ მიცემის საქმენი, რაშიაც ინგლისის მთავრობაც უჩენს დახმარებას.

იმართება ფოჩტა წერილების გასაგზავნი, როგორც ქალაქებში. ისევე გზებში სპარსეთსა და ინდოეთსა და ინგლისს შორის, ფუძნდება გზის ყარაულები, რათა ვაჭრებმა თავისუფლათ შესძლონ საქართველოდან სპარსეთსა, ინდოეთსა და ინგლისში სიარული და საქონლების გატან შეტანა.

ქ თფილისში არსდება ევროპიელთა საკონსოლოები, ასევე საქართველოს სამეფო ნიშნავს თავის კონსოლებს ევროპიელთა ქალაქებში, ფუძნდება ევროპიული სამმართველოები და საქმეები ირჩევა ევროპიელთა ერის წესებით, ხოლო ქართულის და ადგილობრივ ენებით.

ინგლისის მთავრობა ტფილისში ხსნის სხვა და სხვა საჭირო სასწავლებლებს, მასწავლებლებათ იმყოფებიან ინლისელები, ესენი ამზადებენ ქართველებს, ასწავლიან ამათ ევროპიულათ ყველაფერს სწავლა-განათლებას და მერე ეს გამოწურთენილი ქართველები ხსნიან ასეთ სასწავლებელს საქართველოს სხვა და სხვა ქალაქებში.

ტფილისში ფუძნდება სრულიად ევროპიული წესები და ქართველებს, სომხებს და სხვა ქრისტიანებსაც ასწავლიან ევროპიულ ენებს, სხვა და სხვა სწავლა მეცნიერებსაც, ასეთ პირობათა გარდა მოთვლილია შახრიმიანის პირობებიც.

II

ამ პირობის მოქლებსაც მოვიყვანთ მოკლეთ
შახრამიანი გადმოსახლდება საქართველოში
და დასახლდება იმ მამულებზედ, რაც მას მეფე
ერეკლემ მიუბოძა აჩუქა.

იაკობ შახრამიანს საქართველოში მოჰყავს
თავის 10 ათასი მონა ინდუსები, ამით ასახლებს
იმ მამულებზედ, რომელიც მეფე ერეკლემ შახრი-
მიანს მიუბოძა ჩუქებით.

ინდოელი მუშები საქართველოში ხსნიან შაქ-
რის ქარხნებს და ამისთვის სთესენ შაქრის ლერ-
წამსაც.

ხსნის სხვა და სხვა საქსოვს და საფეიქრო
ქარხნებს. ამ ქარხნებში ინდუ'ებთან ერთად მუ-
შაობენ და სწავლობენ ქართველნი, სომეხნი და
სხვა ქრისტიანებიც, გარდა მუსულმანებისა.

ასეთ ქარხნებს მფარველობას უწევს საქარ-
თველოს სამეფო და ამით ქარხნები და ამის საქმეები
უზრუნველყოფილია მტერთა თავ-დასხმა და ცარ-
ცვა აკლებისაგან, ან აოხრება დაქცევა ნგრევისაგან.

წიგნში კიდევ ბევრი სხვა პირობებია მოყვა-
ნილი, მაგრამ უადგილობისაგამო ჩვენ ეს ყველა
აქ არ მოგვყავს, რადგანაც აწინდელ სიძვირეს
არ შეეფერება, ის კი ითქმის, რომ ეს წიგნი კარ-
გა, საკმარისათ ფართო, სქელი ზომის წიგნია.

მაშასადამე აქ სხვა და სხვა პირობების მუ-

ხლებიც მრავლათ იქმნება მოთვლილი, ეს ცხადია, ამას ექვი არ უნდა. ყველაფერი ეს რასაკვირველია იყო კარგი და პატიოსანი და მეფე ერეკლემ ამის შესრულებას ყოველ დღე ელოდა 1780 წლის შემდეგ, მაგრამ გავიდა ბარე ათი წელიწადი და პირობის შესრულებას კი დასაწყისი ან უჩანდა.

ამ გარემოებას მიზეზათ დაედო ისიც, რომ როცა საქართველოს და ინგლის შორის პირობის წერილი დაიწერა და წიგნათაც დაიბეჭდა, მის შემდეგ, მალე ეს წიგნებიც სულ ერთიანად დაიწვა თურმე და მასთან იაკობ შახრიმიანიც მეორე თუ მესამე თვეს გარდაიცვალა და ამ უბედურებამ თურმე დააბოლოვა საქმე უმნიშვნელოთ, თუმცა მეფე ერეკლემ ვერც შახრიმიანის სიკვდილი შეიტყო და ვერც სხვა რამ მიზეზები.

ამიტომაც იყო, რომ მეფე ერეკლე შახრიმიანის მოლოდინში იყო 1796 წლამდისაც კი და კიდევ იმედოვნებდა, რომ შახრიმიანი აგერ მოვა და აგერ მოვაო, მაგრამ არ იქნა მის მოსვლას არაფერი ეშველა, ამიტომ იყო, რომ მეფე ერეკლე საგან ბოძებული ბორჩალო და ლორის მამულებიც შახრიმიანის საკუთრებათ ითვლებოდა.

ალა მაჰმადხანის შემოსევის შემდეგ კი მეფე ერეკლემ ვეღარ მოითმინა და იაკობ შახრიმიანს მოციქულათ კაცები გაუგზავნა და დაპირების პასუხი მოსთხოვა. ამ მოციქულების მეთაური იყო თბილისელი ვინმე მცხოვრები ქართველი აზნაური.

შვილი რაფიელ დანიბეგოვი, ქართველი კათო-
ლიკე ოა ევროპიულის და აზიური ენების მცოდნე.

ეს მოციქული ინდოეთში გაემგზავრა 1796 წელს გაზაფხულზედ, ბევრი მგზავრობის შემდეგ მიაღწიეს შახრიმიანის კარამდის, მაგრამ მათდა სამწუხაროდ შახრიმიანი ცოცხალი აღარ დახვდათ. მეფე ერეკლეს წერილი და დავალება შახრიმიანის შვილს გადასცეს. ამანაც მეფე ერეკლეს დიდი შადლობის წერილი მოსწერა, აცნობა თავის მამის გარდაცვალება და ისიც აუწყა, რომ მამის ჩემის წადილს მე შევასრულებ და მის მაგიერ მე გადმოვსახლდები და დავსახლდები იმ მამულებზედ, რომელიც თქვენგან გვებოძაო. ამ გვარად დაიმედებულნი მოციქულები ინდოეთიდან საქართველოში გამოემგზავრენ 1797 წლის ბოლოს.

მგზავრობის დროს, ამათ გზებში დარჩენა მთელი თვეობით უხდებოდათ, ამიტომ მათ დიდათ დაუგვიანდათ, საქართველოში ამათ მიაღწიეს 1898 წლის დამდეგს, ამ დროს, აქ მათ მეფე ერეკლე შიცვალებული დახვდათ და შახრიმიანის წერილი და დაპირება მეფე ერეკლეს შვილს გიორგი მეფეს გადასცეს.

გიორგი მეფემ შახრიმიანის შვილის წერილს და მოციქულის ცნობას ჯეროვანი ყურადღება მიაქცია და გასცა ბრძანება, რომ მეფე ერეკლესაგან ბოძებულ შახრიმიანის მამულები ბორჩალოსა და ლორში იქნეს დაცული და ხელ შეუხებელიო.

ეს ამბები ასტრახანის სომხებმაც მალე შეიტყეს, ამათ მალე მიმართეს პავლე იმპერატორს და სთხოვეს შემდეგი დავალება:

გვიშუამდგომლეთ ქართველის მეფე გიორგისთან, რომ მან იწებოს და თავის სამეფოში, ოსმალეთიდან ლტოლვილი სომხის ქრისტიანები მიიღო და საქართველოს მიწა მამულებზედ სადმე დაასახლოს, ეს ქართველებისათვისაც კარგი იქნება, რადგანაც მათ მეზობლათ ქრისტიანები გაუპრავლდებათ.

პავლე იმპერატორმა შეისმინა სომხების დავალება და ამან მალე მოსწერა გიორგი მეფეს და სთხოვა, რომ ეგები გიორგი მეფეს ეს დაჩაგრული და ლტოლვილი სომხები მიეღო თავის სამეფოში და დაესახლებინა სადმე.

მეფე გიორგის პავლე იმპერატორის დიდი ხათრი ჰქონდა. ეს დიდი პატივის მცემელი იყო პავლესი, ამიტომ მალე მისწერა პასუხი და აცნობა შემდეგი დადგენილება თვისი.

მე, ჩემს სამეფოში თავისუფალი ადგილები არსად მაქვს, რომ სომხები დავასახლო. მეფე ერეკლემ დიდი ძალი ადგილები ლორსა და ბორჩალოსი ერთ სომეხს მიუბოძა, აჩუქა, ის სომეხი ინდოეთში სცხოვრობს, დღემდე ეს ადგილები ცარიელია, ის სომეხიც არ მოდის აქ, თუ ისურვებენ, გადმოსახლდნენ და იმ ადგილებზე დასახლდნენ და როცა იმ ადგილების პატრონი მოვა სა-

ქართველოში, მაშინ შათ იმას აძლიონ გადასახადი.

ეს სასიამოვნო ამბავი პავლე იმპერატორმა მალე აცნობა ასტრახანის სომხებს, ამათაც რასაკვირველია გაეხარდათ და მათაც მალე აცნობეს თავიანთ ლტოლვილ უმიწაწყლო სომხე'ს.

სომხის ლტოლვილთ ეს მოწყალების ცნობა დიდათ გაეხარდათ, ესენი მალე მიეცნენ გადასახლების სამზადისს და 1799 წლის შუა ზაფხულის რიცხვებში გადმოსახლდნენ მრავლათ და დასახლდნენ ლორსა და ბორჩალოს მაზრაში.

გიორგი მეფის ბრძანებით ამ სომხებს ეუწყათ, რომ ეს თქვენი ადგილები ეკუთვნის იაკობ შახრიმიანს, როცა ამის შვილი მოვა საქართველოში, მაშინ თქვენ იგი უნდა იცნათ ამ ადგილების პატრონად და გადასახადიც მას უნდა აძლიოთო. ამგვარათ მეფე გიორგიც იყო შახრიმიანის შვილის მოსვლის მოლოდინში.

მაგრამ ეს არ მოხდა, წლის თავზედ მეფე გიორგიც გარდაიცვალა და ამის შესდევ, ერთობ მალე 1801 წ. დამდევს საქართველოც რუსეთის იმპერიას დაუკავშირდევ. ამ შეერთების შემდევ, რუსეთის ახალს მთავრობასაც ეუწყა ის გარემოება, რომ ლორი და ბორჩალოს მაზრა ამა და ამ პირს ეკუთვნისო, ამიტომ, მთავრობამაც ეს ადგილები შახრიმიანის საკუთრებათ იცნა და მის სახელზედაც დაუორღნა.

ამის შემდევ გავიდა კარგა ხანი, შახრიმიანის

შვილი კი საქართველოში არ გადმოსახლდა, თუმცა მოსვლის ხმები კი ყოველთვის ის'ოდა, რომ აი დღეს მოვა და აი ხვალო, მაგრამ მოსვლა კი არ იქმნა, 1816 წ. საქართველოს შთავარმართებლათ დანიშნულ იქმნა მის ვორონცოვი, მაშინ ამის წინაშე ორბელიანთ და ბარათაშვილებმა ასტეხეს ასეთი საჩივარი:

მეფე ერეკლემ ჩვენს ძველებს მამულები ჩამოართვა და ყველა ეს მამულები მიუბოძა ინდოელ ხომებს იაკობ შახრიმიანს, მის შემდეგ ეს მამულები შახრიმიანის საკუთრებათ დაშთა, საქართველოს რუსეთის იმპერიასთან დაკავშირების შემდეგ, ამ მამულების გლეხებზე გადასახადი ხაზინაში შეაქვსთ და იქ ენახება შახრიმიანისთვის, თვით შახრიმიანები კი არსად სჩანან.

რადგანაც ამ მამულების ბოძების შემდეგ უკვე გავიდა 50 წელიწადი, შახრიმიანი და ან ამის შვილი კი არსად სჩანს და არ მოდიან საქართველოში, ამიტომ ვითხოვთ, რომ ეს ჩვენი საკუთრება და ჩვენი ძველებისაგან ჩამორთმეული მამულები ჩვენვე დაგვიბრუნდეს და მამულებიდან ანაღები და გლეხებისაგან ხაზინაში შეტანილი გადასახადი კი დარჩეს მთავრობის სასარგებლოთ.

ეს დავალება ვორონცოვმა შეისმინა, მერე გამოძიებაც მოახდინა, რა კი მართლა საქ'ე ასე აღმოჩნდა, მის შემდეგ ამის შესახებ უმაღლეს მთავრობასთან იმეცადინა და ყველა ეს მამულები

ბორჩალოს მაზრის ძველს პატრონებს ორბელიანებს და ბარათაშვილებს დაუბრუნა. დღემდე ამ მამულების უფლება ხსენებული პატრონების გახლავსთ, თუცა ზოგმა კი დიდი ძალი მამულებისა დაყიდეს.

ასე და ამგვართ დაბოლავდა ეს საქმე და მისი დაწყობილობა, რომლის უპირველეს მეთაურათ ითვლება აეფე ერეკლე და სპარსეთში მცხოვრები ინგლისელების კონსულები. ამ დიდებულ საქმის წარმოების შესახებ ჩვენ გვაქვს რაფ. დანიბეგოვის მოწმობაც, რასაც მოვიყვანთ აქ.

საქართველოს რუსეთის იმპერიასთან დაკავშირების შემდეგ, რაფიელ დანიბეგოვი რუსეთში გადასახლდა. იქ იმან თავის მოგზაურობა ქართულს ენაზე დასწერა, მერე ეს მოგზაურობა რუსულათ სთარგმნეს და 1815 წ. პეტროგრადს, რუსულს ენაზედ ცალკე წიგნათ გამოსცეს.

ამ წიგნის დასაწყისშივე არის რაფ. დანიბეგოვისაგან მოხსენებული ამ გარემოების შესახებ შემდეგი ცნობები:

„მეფე ერეკლესა და ინგლისის შორის მიწერმოწერა იყო გამართული, რაც სწარმოებდა 18 წლის განმავლობაში. უკანასკნელ მეფე ერეკლემ მე გამგზავნა ინდოეთში ამ საქმის გამო მოციქულათ ინდოელ შახრიმიანთანაო.

გარდა ამისა ამ წიგნში სხვა არაფერი ცნობებია მოყვანილი ამ გარემოების შესახებ.

მას შემდეგ განვლო კარგა ხანმა, მოხდა სხვა და სხვა საქმენი და პირობები და ძველებურ ინგლისელთა კვალათ, საქართველოში, საქართველოს მთავრობის წინაშე, ქართველი ერის წინაშე სამსახურათ ჩამობრძანდა ჩვენ ჰი მისტერ ოლივერ უორდროპი, რომელ გარებოებითაც აღსრულდა ამ ორი ერის ძველებური დიდებული წადილი და ისტორიული ნატვრა, ამიტომაც ჩვენ მიულოცავთ პატივცემულის მისტერ ოლივერ უორდროპს საქართველოში მშვიდობით მო რძანებას და მით შეფე ერეკლეს და ინგლისის ძველებურ წადილის კეთილათ შესრულებას და - ამ ორ ერთა შორის ერთობის დათესას.

947.922

✶ 551

ფანა 5 მან.